

der samt ruggande gamla fåglar, utan tydligen beror på att tillgången på föda i dessa skikt under hög- och sensommaren är synnerligen riklig.

Zusammenfassung: Beobachtungen über die Nahrung des Gänsesägers, *Mergus m. merganser* L., unmittelbar nach der Mauser. Der Verfasser hat in der äussersten, waldlosen Meereszone von Klåvskär (Kirchspiel Föglö, Åland), wo der Gänsesäger nur ausnahmsweise nistet, sich aber sehr gemein zur Zeit der Mauser aufhält, vom 1. bis zum 16. August 1939 Beobachtungen über die Nahrung der Art gemacht. Die Gänsesäger waren Anfang August schon alle flugfähig.

Etwa 500 Exkremente des Gänsesägers sind auf niedrigen, glattpolierten Felsufern makroskopisch untersucht worden. Alle früher ausgeleerten Exkremente wurden von einem heftigen Regen am 31. Juli von den Felsen weggespült; nach dem genannten Tag waren die früheren Brutvögel aus dem Gebiet fast vollständig verschwunden.

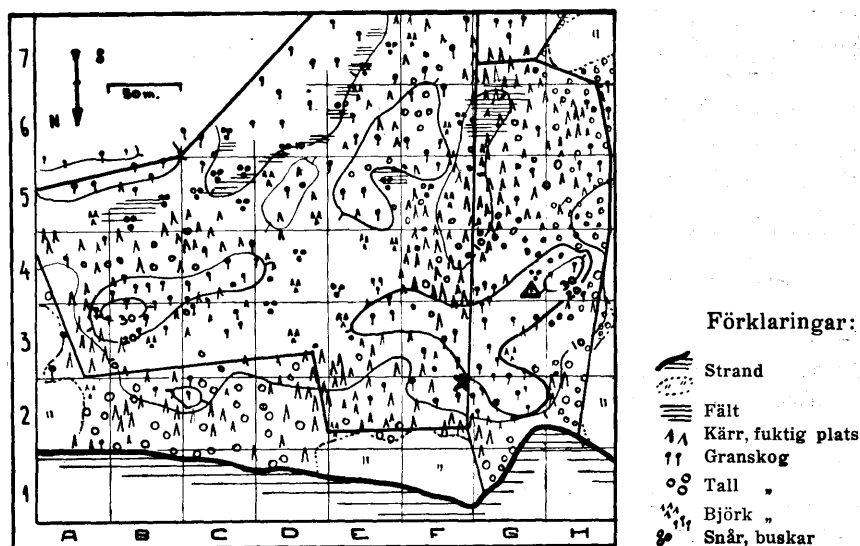
Es zeigte sich, dass die reichlichen, unverdaulichen Bestandteile der Exkremente von *Mergus merganser* fast ausschliesslich von Crustacéen stammen, unter denen *Gammarus locusta* am gemeinsten war. Auch *Idothaea tricuspidata* und *Palaemon squilla* waren gemein.

Abgesehen von grösseren *Mytilus edulis* werden alle obenerwähnten Mollusken und Crustacéen in den Fucus-Büscheln angetroffen, und wegen des niedrigen Wasserstandes im Spätsommer können diese Tiere von den Vögeln ohne eigentliches Tauchen erreicht werden, was besonders für Junge und Jungvögel der Tauchenten und für mausernde Altvögel von Bedeutung ist.

Om förhållandet mellan *Parus a. ater* (L.) och *Parus atricapillus borealis* (Selys) i deras häckningsrevir.

HENRIK BRUUN.

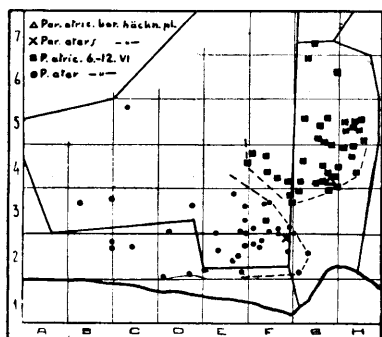
Föreliggande iakttagelser rörande *Parus a. aters* och *Parus a. atricapillus borealis* häckningsrevir äro gjorda sommaren 1938 mellan den 5. och 16. juni å Svartö i Barösunds skärgård (Nylands län). Undersökningsområdet, som befann sig på norra sidan av ön, avgränsades i väster och öster av åkerfält. Öns natur var liksom de flesta öars i den nyländska skärgården synnerligen växlande. Vidsträckta, homogena skogsbestånd finner man ej. Skogstäckets är synnerligen ojämnt och avbrytes ständigt av större och mindre gläntor. Tall, gran och björk växa jämsides. Sällan förekomma de i rena bestånd.

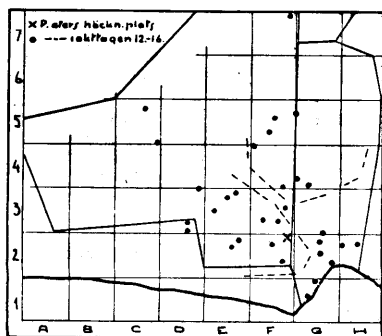
Karta över undersökningsområdet. *Parus ater* (X) och *Parus atricapillus* (Δ) häckningsplatser.

Vidstående karta visar undersökningsområdet med dess skogsbestånd. Krysset (X) i F.2 anger platsen för *Parus ater*-boet, som jag fann den 5. VI., innehållande halv vuxna ungar, vilka blevo flygga den 16. VI. *Parus atricapillus* häckningsplats (Δ) i G.4 befann sig ungefär sjuttio meter från svartmesboet. Gråmesungarna blevo flygga redan den 12. VI. Jag koncentrerade mina iakttagelser till området emellan boplatserna, för att kunna konstatera huru territorierna hos dessa så närstående arter förhöll sig till varandra. Den knappa tiden tillät nämligen ej en mera ingående undersökning av revirens utsträckning i deras helhet.

Om förhållandet mellan de båda arternas häckningsrevir under tiden 5.—12. VI. Redan den 5. kunde jag konstatera att *Parus ater* och *Parus atricapillus* hade från varandra tydligt skilda revir. Gränsen mellan reviren löpte dels längs en smal glänta i bergig tallskog (+VT), dels mellan två skogstyper, sålunda att den torra bergiga tallskogen kom på svartmesarnas del medan gråmesarna besatt en mörkare, fuktigare, med mycket lövträd inblandad granskog (MT + OMT). Under undersökningstiden iakttog jag annars ofta, huru gråmesarna sökte föda i lövträd. Svartmesarna gjorde det däremot aldrig. Svartmesarna verkade betydligt rörligare än

Parus aters och *Parus atricapillus*
häckningsrevir under tiden
6.—12. VI.

Parus ater iakttagen 12.—16. VI.
Gränserna från tiden 5.—12. VI.
inprickade.

gråmesen. De förstnämnda utsträckt sina utflykter efter föda till ofta långt avlägsna gran- och tallbestånd (B. 3; C. 5; F. 7). Gränsen mellan de båda reviren respekterades noggrant. Även då den ena arten förekom i närheten av den andras område, märkte man tydligt, att den undvek att överskrida gränsen eller rättare den zon, som åtskilde de båda områdena. Det må nämnas att en gråmes en gång blev anträffad långt inne på svartmesarnas område (i F. 3). Jag lyckades då ej konstatera, ifall det var någon av de i G. 4 häckande gråmesarna eller om det var fråga om ett tillfälligt kringstrykande exemplar. Några strider iaktogs aldrig mellan de båda mesarterna, sådana som t. ex. bofinkhanarna stundom utkämpa.

Parus aters häckningsrevir efter den 12. VI. Som jag redan nämnde hade gråmesungarna lämnat boet den 12. VI. och jag såg dem ej mera den 12. å undersökningsområdet. Svartmesungarna blevo flygfärdiga fyra dagar senare eller den 16. Under dessa fyra dagar undergick svartmesarnas häckningsrevir en stor förändring. Mellan den 14. och 16. påträffades fåglarna ofta på gråmesarnas före detta revir. Första gången detta skedde var den 14. Det hade alltså förflutit två dagar, innan svartmesarna „märkte“ att området i närheten var obesatt. Ungarna lämnade boet den 16. och drogo sig bort från reviret i riktning F. 2. 3. 4. 5., alltså över gråmesens före detta revir.

Förhållandet mellan Parus ater, Parus cristatus och Parus major. Hade även tillfälle att iakttaga förhållandet mellan svartmesen, talgmesen och tofsmesen. I H. 2 häckade ett talgmespar. Som vän-

tat förhöllo sig svartmes och talgmes fullkomligt oberoende av varandra. Så var även förhållandet mellan svartmes och tofsmes. Den senare förekom ofta på undersökningsområdet utan att jag dock lyckades finna dess häckningsplats vilken antagligen befann sig där.

Zusammenfassung ¹⁾: **Über die Beziehung zwischen *Parus ater* L. und *Parus atricapillus borealis* (Selys) in ihren Brutrevieren.** Der Verf. beobachtete, wie ein Weidenmeisen- und ein Tannenmeisenpaar, die benachbart nisteten (Karte 1), die Reviergrenzen der Nachbarn nicht überschritten, so lange die Jungen im Nest waren (Karte 2). Als die Weidenmeisenbrut das Revier verlassen hatte gingen die Tannenmeisen an, auch das verlassene Revier der anderen Art zu besuchen (Karte 3).

Tiedonantoja. — Meddelanden.

1. **Lapinharakan, *Lanius e. excubitor* L., talvisesta ravinnon pyynnistä ja ravinnon laadusta.** Vanhassakaupungissa, Vantaanjoen E-puolella sijaitsevalla niemellä ja peltoaukealla asusti 16.—30. III. 1941 välisenä aikana ♂-lapinharakka. Sen metsästysalue käsitti suunnilleen 300 × 400 m:n suuruisen alan, joka rajoittui pohjoisessa maantiehen, idässä ja etelässä ruovikkoon sekä lännessä Vantaanjokeen. Alueen eteläosissa kasvaa pari pientä lehtipuumetsikköä, joiden puiden latvoista avautuu hyvä näköala yli koko alueen, ja siitä alkaa Z:n muotoinen itään ja pohjoiseen ulottuva kapea pensasvyöhyke, joka jatkuu melkein valtamaantielle asti lähes 300 m:n pituisena. Muu osa tästä metsästysalueesta — hajapensaita lukuunottamatta — on niittyä tai peltoa.

Saadakseni edes jossakin määrin selville lapinharakan talvisen ravinnon laadun (maaliskuussa 1941 nim. vallitsi vielä täysi talvi) tutkin 16, 25 ja 30. III. (sekä myös 6. IV. jolloin ei enää löytynyt mitään) metsästysalueen pensaikot ja tulos oli seuraava: 1 peltomyyrä, 1 pikku-imettäväinen, josta en saanut selvää, 3 punatulkkua, 2 talitiaista ja 1 urpiainen. Näistä oli peltomyyrä pistetty oksanhankaan, n. 70 cm. maasta, keskeltä poikki taivutettuna. Samoin oli toinenkin pikku-imettäväinen oksanhangassa. Molemmista oli etupää syöty. Lintujen jätteet löytyivät maasta, mutta nekin oli syöty matalalla pensaassa kuten veriläiskät oksilla todistivat. — 25. III. olin tilaisuudessa näkemään jännittävän ajojahdin lapinharakan yrittäessä lennossa tavoittaa urpiaisen. Etäisyys vaihteli pitkän aikaa 20 cm.—3 m. välillä, sillä suoraan lennettäessä urpiainen oli hitaampi, mutta suunnanvaihdossa ja äkkikäännöksiä tehden sen onnistui aina hetkeksi jättää kömpelömpää vihollistaan. Lapinharakalla oli koko ajan ilmeinen pyrkimys päästä urpiaisen yläpuolelle ja iskeä sieltä käsin. Epäonnistuttuaan monta kertaa tämä tapa vei lopulta

¹⁾ Von der Redaktion.